

Sygn. akt I ACa 522/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Jarosław Marek Kamiński
Sędziowie	:	SSA Elżbieta Bieńkowska (spr.) SSO del. Grażyna Wołosowicz
Protokolant	:	Łukasz Patejuk

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2017 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. B.**

przeciwko **Skarbowi Państwa – Staroście Powiatowemu w S. i Gminie S.**

o zapłatę i ustalenie

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 20 grudnia 2016 r. sygn. akt I C 1328/14

I. **prostuje w wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 20 grudnia 2016 roku sygn. I C 1328/14 oczywistą omyłkę poprzez oznaczenie pozwanego jako „Skarb Państwa- Starosta Powiatowy w S.” w miejsce błędnie oznaczonego jako „Skarb Państwa- Powiat (...)”;**

II. **zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że oddala powództwo w stosunku do Skarbu Państwa – Starosty Powiatowego w S.;**

III. **oddala apelację pozwanego w pozostałej części oraz apelację powoda w całości;**

IV. **odstępuje od obciążania powoda kosztami instancji odwoławczej.**

(...)

Sygn. akt I ACa 522/17

UZASADNIENIE

Powód J. B., po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa, wnosił o:

1. zasądzenie solidarnie od pozwanych Skarbu Państwa – Powiat (...) oraz Gminy S. lub według zasad słuszności za brak dostępu do drogi publicznej działki nr (...) położonej w mieście S.:

a/ odszkodowania za szkodę w mieniu w kwocie 42,84 złotych za każdy jeden rok pozbawienia dostępu do drogi publicznej, poczynawszy od 1 stycznia 2003r. a stanowiącego zrewaloryzowaną w oparciu o wskaźnik płacy minimalnej kwotę nakładu w postaci podatku od nieruchomości, który to nakład z powodu braku dostępu działki do drogi publicznej nie zwrócił się powodowi w dochodzie z uprawy warzyw;

b/ odszkodowania za szkodę w mieniu w kwocie 1.161,17 złotych za każdy jeden rok pozbawienia dostępu do drogi publicznej poczynawszy od 1 stycznia 2004r., a stanowiącego zrewaloryzowaną w oparciu o wskaźnik płacy minimalnej wartość dochodu z uprawy warzyw, wyliczoną przez biegłego w sprawie I C 39/02 Sądu Rejonowego w Sokółce dla roku 2003;

2. zasądzenie od pozwanych solidarnie lub według zasad słuszności za brak dostępu do drogi publicznej dawnej działki nr (...) położonej w mieście S. zadośćuczynienia za krzywdę w kwocie 1.730,38 złotych za każdy jeden rok pozbawienia dostępu do drogi publicznej poczynawszy od 1 stycznia 2008r., a stanowiącego zrewaloryzowaną w oparciu o wskaźnik płacy minimalnej wartość dochodu z uprawy warzyw, wyliczoną przez biegłego w sprawie I C 39/02 Sądu Rejonowego w Sokółce dla roku 2003 i przeliczoną dla 1 m²;

3. zasądzenie od pozwanych solidarnie lub według zasad słuszności za brak dostępu do drogi publicznej działki nr (...) położonej w mieście S.:

a) odszkodowania za szkodę na mieniu w kwocie 89,88 złotych za każdy jeden rok pozbawienia dostępu do drogi publicznej poczynawszy od 1 stycznia 2003r., a stanowiącego zrewaloryzowaną w oparciu o wskaźnik płacy minimalnej kwotę nakładu w postaci podatku od nieruchomości, który to nakład z powodu braku dostępu działki do drogi publicznej nie zwrócił się powodowi w dochodzie z uprawy warzyw;

b) odszkodowania za szkodę na mieniu w kwocie 2.698,02 złotych za każdy jeden rok pozbawienia dostępu do drogi publicznej poczynawszy od 2003r. (01 stycznia), a stanowiącego zrewaloryzowaną w oparciu o wskaźnik płacy minimalnej wartość dochodu z uprawy warzyw, wyliczoną przez biegłego w sprawie I C 39/02 Sądu Rejonowego w Sokółce dla roku 2003 i przeliczoną dla 1 m²;

4. zasądzenie od pozwanych solidarnie lub według zasad słuszności za brak dostępu do drogi publicznej dawnej działki nr (...) położonej w mieście S. zadośćuczynienia za krzywdę w kwocie 68,31 złotych za każdy jeden rok pozbawienia dostępu do drogi publicznej poczynawszy od 1 stycznia 2008r., a stanowiącego zrewaloryzowaną w oparciu o wskaźnik płacy minimalnej wartość dochodu z uprawy warzyw, wyliczoną przez biegłego w sprawie I C 39/02 Sądu Rejonowego w Sokółce dla roku 2003 i przeliczoną dla 1 m²;

5. zasądzenie od pozwanej Gminy S. lub Skarbu Państwa - Powiatu (...) odszkodowania za utracone pożytki prawa z części działek nr (...), a stanowiące opłaty za bezumowne użyczenie (zajęcie) gruntu pod budowę drogi publicznej - ulicy (...) bez wywłaszczenia i komunalizacji mienia prywatnego w kwocie 20 zł za jeden metr kwadratowy rocznie (zgodnie z stawkami opłat Starostwa Powiatowego w S.) wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 16 stycznia każdego roku i doliczanymi do należności głównej na koniec każdego roku kalendarzowego, tj. i dla części działki nr (...) o powierzchni 46 m² + 117 m² poczynawszy od 07 listopada 2002 roku, czyli kwoty 3.260 złotych rocznie; i dla części dawnej działki nr (...) o powierzchni 45 m² poczynawszy od 09 listopada 2007r., czyli kwoty 900 złotych rocznie w łącznej wysokości 105.652,58 zł.

Ponadto powód wnosił o ustalenie po stronie pozwanych obowiązku corocznego, do dnia 15-stycznia każdego roku, dobrowolnego regulowania należności odszkodowawczych z pkt 1-5, samodzielnego przeliczania przez zobowiązanych tych należności do czasu uregulowania przez pozwanych stanu prawnego spornych nieruchomości i zapewnienia dostępu do drogi publicznej oraz uznanie obowiązku zapłaty ustawowych odsetek za zwłokę w razie nieuiszczenia tychże należności we wskazanych terminach. Jako podstawę prawną wskazał art. 189 k.p.c.

Powód żądał także od pozwanych odszkodowania tytułem równowartości uiszczonego podatku od nieruchomości za każdy jeden rok pozbawienia dostępu jego działek do drogi publicznej. Pismem z dnia 10.10.2016r. rozszerzył powództwo i alternatywnie żądał zadośćuczynienia z tytułu ochrony dóbr osobistych w postaci zdrowia psychicznego w wysokości dochodzonej pozwem. Podniósł, że mechanizm naruszenia opisany został w opinii sądowo-psychiatrycznej przedłożonej do akt sprawy, a polega w szczególności na podważaniu przez pozwanych tytułu prawnego do nieruchomości objętych pozwem, bezprawne dokonanie eksmisji, groźby karalne.

Powód sformułował również żądanie alternatywne, tj. zasądzenie od pozwanych solidarnie lub według zasad słuszności na jego rzecz zadośćuczynienia jak w pkt 2 (od dnia 01.01.2004r.) i 4 (od dnia 01.01.2008r.) pozwu, a także i odpowiednio w pkt 5 pozwu za naruszenie dobra osobistego w postaci: godności, prawa dostępu do drogi oraz zakazu dyskryminacji; nakazanie pozwanej Gminie S. zaniechania dalszego naruszania dóbr osobistych poprzez urządzenie na wywłaszczonych, dawnych działkach nr (...) drogi publicznej, zgodnie z zasadami jej urządzania (wykonanie wjazdów), ewentualnie zasądzenie od pozwanych solidarnie lub według zasad słuszności odszkodowania w kwotach podanych w pkt 3 pozwu oraz odpowiednio w pkt 5 pozwu za bezpodstawne wzbogacenie się pozwanych o prawo własności części działki (...) w następstwie czynu zabronionego egzekucji z nieruchomości bez komornika oraz całości tej działki w następstwie wyroku zapadłego w sprawie I C 26/12 Sądu Rejonowego w Sokółce .

Uzasadniając swoje stanowisko powód podkreślił, że dochodzi roszczeń nie tylko za brak dostępu do drogi publicznej, ale też za bezumowne i bez podstawy prawnej korzystanie przez Gminę S. z nieruchomości należących do powoda (działki (...)), co determinuje zasądzenie na jego rzecz odszkodowania za wszystkie lata. W wyniku postępowania prowadzonego przed Sądem Rejonowym w Sokółce, sygn. I C 39/02, Sąd podzielił jego argumentację w części i zasądził na jego rzecz odszkodowanie za 2003r. z analogicznej podstawy prawnej, aczkolwiek wyłącznie dla jednej działki. Niniejsze postępowanie dotyczy natomiast wszystkich działek. Brak dostępu do drogi publicznej – w jego ocenie – stanowiło poniżenie godności powoda. Jest płatnikiem podatków, przez co może żądać dostępu do drogi. Podniósł również, że dawne działki (...) pozostają w użytkowaniu rolniczym przez pozwanych jako użytki zielone, zaś naprzeciwko nie ma wykonanych wjazdów na nieruchomość (jest chodnik). W ten sposób, od strony ulicy (...) jest zablokowany do nich dostęp, co uniemożliwia ich użytkowanie rolnicze.

Pozwany Skarb Państwa – Starosta (...), w odpowiedzi na pozew, wnosił o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda kosztów procesu.

Pozwany zaprzeczył, aby działania organu nosiły znamiona pozbawienia powoda dostępu do drogi publicznej, Twierdził, że wiązały się z realizacją wydanych wcześniej orzeczeń organów administracyjnych i sądowych. Przyznał, że w ewidencji gruntów m. S. działki o nr (...) zapisane są jako własność powoda, zaś działka nr (...) jako własność I. i W. małżonków B. Zaprzeczył, aby Starosta (...) w jakikolwiek sposób pozbawił właścicieli dostępu do dróg publicznych oraz zabraniał uprawy warzyw bądź innych czynności, co skutkuje brakiem związku przyczynowego pomiędzy sugerowaną bezczynnością organu a powstałą szkodą. Podnosił ponadto, że powód nie wskazał podstawy prawnej swojego żądania oraz z jaką aktywnością Powiatu łączy swoje roszczenie. Zgłosił też zarzut przedawnienia roszczenia, wskazując, że żądania powoda wykraczają w części poza 10-letni okres, określony treścią przepisu 118 k.c., (obejmują czas od 01.01.2003r). Podkreślił, że Starosta odpowiada za aktualność danych w ewidencji, nie zaś za zapewnienie działkom dostępu do drogi publicznej.

Pozwana Gmina S., w odpowiedzi na pozew, wносиła o oddalenie powództwa oraz o obciążenie powoda kosztami procesu stosownie do obowiązujących norm przepisanych, w tym kosztami zastępstwa procesowego. Ustosunkowując się do żądania zapłaty na rzecz powoda zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych, pozwana podnosiła, że

działania pozwanej Gminy zarówno w postępowaniach sądowych oraz administracyjnych nigdy nie zmierzały do ich naruszenia. Podnosiła, że to powód kieruje swoje roszczenia względem innych podmiotów, a więc to na nim – zgodnie z treścią art. 6 k.c. - spoczywa ciężar udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne. Zaakcentowała, że celem udzielenia powodowi pomocy w załatwieniu szeregu spraw, które wszczął przed organami administracji publicznej, Burmistrz S. wystąpił do Sądu Rejonowego w Sokółce o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym ojcu powoda.

Argumentując zasadność swojego stanowiska opisała proces podziału i wywłaszczenia działek będących m.in. przedmiotem żądania powoda, jak również uprawnienia właścicielskie. Zaznaczyła, że działki o nr (...) od dnia 01.01.2003r. miały zapewniony dostęp do drogi publicznej, a zatem roszczenie powoda o zapłatę odszkodowania z tytułu poniesionej rzekomej szkody wynikającej z niezapewnienia dostępu do drogi publicznej nieruchomościom z pozwu nie zasługuje na uwzględnienie. Gmina odstąpiła od budowy drogi z uwagi na fakt, iż mieszkańcy ulicy (...), przy której znajdują się działki, nie domagali się jej urządzenia. W ocenie pozwanej, postępowanie prowadzone przed Sądem Rejonowym w Sokółce pod sygn. I C 39/02 dotyczyło wydarzeń z lat 1987-2003r., a więc przed datą wytyczenia i uporządkowania terenu ul. (...). Podnosiła również, że żądanie odszkodowania za działki (...) (objętych decyzją uwłaszczeniową) jest nieuprawnione, albowiem powód nie wykazał, że jest następcą prawnym po swoim ojcu, dodatkowo zaś Gmina rozliczyła się w przeszłości ze zmarłym W. B. (1). Zakwestionowała żądanie wydania powodowi działek nr (...), objętych rozstrzygnięciem decyzji Wojewody (...) z dnia 25.10.2007r. w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji Naczelnika Miasta i Gminy S. z dnia 07.07.1983r. o wywłaszczeniu nieruchomości położonych w S. przy ul. (...), albowiem decyzja Wojewody nie jest podstawą do ich wydania. Decyzje nie zostały wydane z rażącym naruszeniem prawa, nie zostały uchylone ani nie stwierdzono ich nieważności w postępowaniu administracyjnym. W ocenie pozwanej, sąd w postępowaniu cywilnym nie jest uprawniony do kwestionowania orzeczeń administracyjnych, w szczególności ich merytorycznej zasadności. Z ostrożności procesowej, podniosła także zarzut przedawnienia.

Wyrokiem z dnia 20 grudnia 2016 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku: zasądził od pozwanych Gminy S. i Skarbu Państwa – Powiatu (...) na rzecz powoda J. B. kwotę 1.986,20 złotych wraz z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym liczonymi od dnia 05 maja 2014r. do dnia 31 grudnia 2015r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie w stosunku rocznym liczonymi od 01 stycznia 2016r. do dnia zapłaty; oddalił powództwo w pozostałej części i odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu

Wyrok ten Sąd Okręgowy wydał w oparciu o następujące ustalenia i rozważania:

W 1978 r. w rejestrze gruntów dla miasta S., w jednostce rejestrowej nr (...), zostały wpisane dwie działki - o numerach (...) o powierzchni 0,0486 ha oraz (...) o powierzchni 0,0507 ha. Jako właściciela tych nieruchomości oznaczono W. B. (1) (ojca powoda).

Decyzją Naczelnika Miasta i Gminy w S. Nr (...) z dnia 07 lipca 1983 r. o wywłaszczeniu nieruchomości położonych w S. przy ul. (...) zatwierdzono podział powstały w wyniku sporządzonego operatu technicznego Rozgraniczenie ulicy obręb (...) (...) z 1981 roku. Zgodnie z wykazem zmian gruntowych znajdujących się w tymże operacie podziałowi uległy działki: działka nr (...) na działki nr (...) o pow. 0,0012 ha i nr (...) o pow. 0,0474 ha oraz działka nr (...) na działki nr (...) o pow. 0,0304 ha i nr (...) o pow. 0,0203 ha.

Mocą decyzji Nr (...) z dnia 07 lipca 1983 r. nowopowstałe działki nr (...) o pow. 0,0012 ha oraz nr (...) o pow. 0,0303 ha przeszły na własność Skarbu Państwa. Natomiast działki: nr (...) o pow. 0,0474 ha oraz nr (...) o pow. 0,0204 ha zostały pozostawione we władaniu ich dotychczasowego właściciela W. B. (1).

Aktem notarialnym z dnia 06 kwietnia 1987 r. sporządzonym w Państwowym Biurze Notarialnym w S. za numerem Repertorium (...)I. i W. B. (1) przekazali na rzecz swojego syna J. B. - w trybie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin - swoje gospodarstwo rolne, w skład którego wchodziły między innymi działki oznaczone numerami (...). W dniu 14 maja 1987 r. w wykonaniu § 5 wskazanego aktu notarialnego dokonano wpisów w księdze wieczystej KW Nr (...) (aktualnie KW Nr (...)) poprzez dołączenie w dziale I między innymi działek nr (...) oraz wpisanie w dziale II nowego właściciela w osobie J. B..

Naczelnik Miasta i Gminy w S. wydał dnia 29 października 1987 r. decyzję nr (...) zatwierdzającą projekt podziału gruntów położonych w S. między ulicami (...), G. i K. (obecnie M.). Mocą tej decyzji działka nr (...) (o pow. 0,0303 ha, po zmianie powierzchni 0,0304 ha) została podzielona na działkę nr (...) (o pow. 0,0045 ha), która weszła w skład ul. (...) oraz działkę nr (...), która stanowi własność Skarbu Państwa (o pow. 0,0259 ha). Natomiast działka nr (...) o pow. 0,0474 ha została podzielona na działki nr (...) o pow. 0,0046 ha, nr (...) o pow. 0,0117 ha oraz nr (...) o pow. 0,0311 ha. Działka o numerze (...) o pow. 0,0046 ha, która została przeznaczona do wywłaszczenia pod ulicę (...) oraz działka nr (...) o pow. 0,0045 ha zostały włączone w granice działki nr (...) o pow. 0,4286 ha. Decyzja zawierała stwierdzenie, iż grunty wydzielone pod budowę ulicy, oznaczone w projekcie podziału jako działka (...), z mocy art. 12 ust. 5 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 22 poz. 99), przechodzą na własność Państwa za odszkodowaniem z dniem uprawomocnienia się decyzji, przy czym ustalenie odszkodowania nastąpi odrębną decyzją. Działka (...) jako ulica (...) została ujęta w uchwale Nr (...) Rady Miejskiej w S. z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie opinii o zaliczeniu dróg do kategorii dróg lokalnych miejskich oraz w Rozporządzeniu Nr (...) Wojewody B. z dnia 23 czerwca 1998 r. w sprawie zaliczenia dróg na terenie miasta S. do kategorii dróg lokalnych miejskich. Następnie została ujęta w uchwale Nr (...) Rady Miejskiej w S. z dnia 15 czerwca 2000 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych. Decyzją Wojewody (...) z dnia 27 sierpnia 2001 r., Nr (...) działka nr (...) stała się własnością Gminy S..

Uchwałą z dnia 30.06.1982r. Rada Narodowa Miasta G. S. zmieniła dotychczasowe przeznaczenie działki powoda nr (...) z drogowej na rolną. Dostęp do działki o nr (...) miał być realizowany dzięki zaprojektowanej ulicy (...) przebiegającej pomiędzy działkami (...) oraz dzięki działce łączącej ulicę (...) z ulicą (...), przy czym ulica (...) nie została faktycznie urządzona.

Ojciec powoda W. B. (1) zmarł w dniu (...). W tym też roku, w rejestrze gruntów w jednostce rejestrowej Nr (...) prowadzonej na rzecz J. B. dokonano zmian uwzględniających podział wynikający z decyzji Naczelnika Miasta i Gminy w S. Nr (...) z dnia 07 lipca 1983 r. dotyczącej wywłaszczenia nieruchomości i odszkodowania (zmiana nr (...)) i w miejsce działek nr (...) wpisano działki nr (...) o pow. 0,0474 ha oraz (...) o pow. 0,0204 ha.

Od 2002 roku właściciele nieruchomości zlokalizowanych przy ulicy (...) zaczęli składać wnioski o urządzenie ulicy. Ulica (...) została wytyczona, a następnie utwardzona w taki sposób, aby możliwe było zapewnienie dojazdu do nieruchomości przy niej zlokalizowanych. Dokonana przez Sąd analiza protokołu oględzin z dnia 22.05.2005r. w sprawie wykonania robót budowlanych na ulicy (...) w S. Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego nie pozostawia wątpliwości co do istnienia utwardzenia zjazdów, połączenia jej z ulicą (...) i wykonania na niej prac przy czym na datę 24 października 2002r. żadne prace nie były prowadzone, a zostało wystawione wyłącznie zlecenie (...) w S. Zarząd Miejski w S. na posiedzeniu w dniu 15 października 2002 r. zlecił (...) (...) w S., aby w dniu 23 października 2002 r. nastąpiło uporządkowanie ulicy (...). W tym dniu do (...) w S. zostało skierowane zlecenie wykonania prac porządkowych w pasie drogowym ulicy (...). Tego rodzaju prace były wykonywane również w innych dniach: 7 listopada 2002 r. i 13 listopada 2002 r., przy czym J. B. swoim zachowaniem utrudniał lub uniemożliwiał ich wykonywanie.

Wyrokiem z dnia 12.02.2004r., sygn. I C 39/02, Sądu Rejonowego w Sokółce ustalono, że Skarb Państwa, na podstawie decyzji wywłaszczeniowej Naczelnika Miasta i Gminy S. z dnia 07.07.1983r., Nr (...), nabył własność działki oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) o pow. 303 m², położonej w S., oddalił powództwo o ustalenie w części dotyczącej działki (...), a także zasądził na rzecz powoda od pozwanego Skarbu Państwa - Starosty Powiatowego w S. kwotę 9.400 zł od dnia 12.04.2004r. do dnia zapłaty. Sąd przyjął, że na skutek dokonanych zmian w planie zagospodarowania przestrzennego oraz nieurządzenia drogi ulicy (...), jak również drogi dojazdowej z ulicy (...) powód utracił dostęp do stanowiącej jego własność nieruchomości oznaczonej numerem (...), albowiem nie dysponując do niej dostępem nie był w stanie w rezultacie jej uprawiać i przez szereg lat ponosił z tego tytułu szkodę majątkową. Sprawa ta dotyczyła wydarzeń z lat 1987-2003, a więc z lat przed wytyczeniem i uporządkowaniem terenu ulicy (...) przez Gminę S..

W dniu 18 sierpnia 2004 r. działka nr (...) została dołączona do księgi wieczystej nr KW (...) (aktualnie KW (...)). Jako właściciel została ujawniona Gmina S..

Decyzją z dnia 25 października 2007 r., Nr (...) Wojewoda (...) stwierdził nieważność decyzji Naczelnika Miasta i Gminy w S. Nr(...) z dnia 07 lipca 1983 r. o wywłaszczeniu nieruchomości położonych w S. przy ulicy (...) w części dotyczącej działek nr (...) będących w chwili wywłaszczenia własnością W. B. (1).

Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2008 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w B. w sprawie sygn. akt (...) zobowiązał Burmistrza S. do wydzielenia z nieruchomości drogowych ulicy (...) – działka nr (...) i ulicy (...) - działka nr (...), działek geodezyjnych odpowiadających działkom o dawnych numerach (...) i (...) objętych decyzją Naczelnika Miasta i Gminy w S. Nr (...) | dnia 07 lipca 1983 r., której nieważność w odniesieniu do działek nr (...) została stwierdzona decyzją Wojewody (...) z dnia 25 października 2007 r., Nr WG.rV.BK. (...).

Jednakże, powód w dalszym ciągu traktował sporną część ulicy (...) jak swoją własność. Niejednokrotnie, jeszcze przed zainicjowaniem niniejszego postępowania, zarzucał organom administracyjnym miasta S. fałszowanie dokumentacji oraz nieuprawnione przyjęcie, że teren ten nie należy do niego. Komenda Powiatowa Policji w S. (nr (...)) prowadziła czynności wyjaśniające dot. zaistniałego w dniu 28.12.2013r. w S. na ul. (...) zniszczenia drogi w strefie zamieszkania poprzez jej zaoranie (wykroczenie z art. 99 § 1 pkt 2 k.w.).

Wyrokiem z dnia 20 marca 2014r. w sprawie I C 26/12 Sąd Rejonowy w Sokółce oddalił powództwo J. B. przeciwko Skarbowi Państwa – Staroście (...) i Gminie S. o ustalenie, wydanie nieruchomości i przywrócenie stanu zgodnego z prawem oraz o odszkodowanie przyjmując, że powód nie miał interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. Sąd przyjął, że działki oznaczone numerami (...), wywłaszczone decyzją z dnia 07.07.1983r., w dacie zawierania umowy przekazania własności gospodarstwa rolnego nie były własnością małżonków W. i I. B.. Nie mogli więc oni przekazać nieruchomości, których faktycznie nie posiadali, a co także nie zostało ujęte w treści aktu notarialnego. Samo natomiast stwierdzenie nieważności tej decyzji w części dotyczącej wyżej wymienionych działek nie powoduje jednak, że stały się częścią składową przekazywanego powodowi gospodarstwa. Powód jest bowiem współwłaścicielem działek nie na podstawie umowy z przekazania gospodarstwa rolnego z dnia 06.04.1987r. a na podstawie dziedziczenia; wchodziły one bowiem w skład masy spadkowej po zmarłym ojcu powoda.

Na potrzeby tego postępowania, Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego dotyczący analizy zmian dokonanych w ewidencji gruntów dotyczących działek położonych w S., oznaczonych w rejestrze gruntów z 1978r., nr (...) i (...).

W toku przeprowadzonego postępowania dowodowego powód przyznawał, że możliwość dojazdu do spornych działek powstała w dniu 08 grudnia 2004r., a nie w maju jak wskazuje strona pozwana, aczkolwiek formalnie droga nie została dopuszczona do użytkowania.

Pozwana Gmina S. kilkakrotnie sygnalizowała, że nie jest możliwym przedłożenie Sądowi dokumentacji potwierdzającej, iż już w okresie października – listopada 2002 r. ul. (...) została urządzona, ponieważ zostały zniszczone po upływie 5-letniego terminu przewidzianego dla ich przechowywania.

Z informacji uzyskanych z (...) Sp. z o.o. w S. wynika, że znajdująca się pod ulicą (...) kanałowa sieć ciepłownicza wraz z komorą ciepłowniczą nie powodują ograniczenia w możliwości korzystania z tej ulicy oraz z ul. (...) i nie są wprowadzone z powodu ich usytuowania ograniczenia w ruchu pojazdów.

Charakter sprawy oraz stopień skomplikowania zagadnień związanych z koniecznością dokonania oceny, czy wskazywane przez powoda działki mają ograniczony dostęp do drogi publicznej, bądź zostały takiego dostępu całkowicie pozbawione, determinowały konieczność zasięgnięcia wiadomości specjalnych. Sąd dopuścił z urzędu dowód z oględzin miejscowych nieruchomości położonych w S., oznaczonych numerami ewidencyjnymi (...) z udziałem biegłego z zakresu geodezji na okoliczność, czy posiadają one dostęp do drogi publicznej oraz jak są wykorzystywane gospodarczo, w szczególności wobec twierdzeń powoda o niemożliwości uprawy należących do niego terenów, zaś następnie zlecił biegłemu sporządzenie opinii na okoliczność, czy od dnia 28.05.2004r. (data

uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie I C 39/02 Sądu Rejonowego w Sokółce) istniał faktycznie i prawnie zagwarantowany dostęp wyżej wymienionych nieruchomości do drogi publicznej.

Przeprowadzone oględziny, analiza akt sprawy wraz z dołączonymi aktami I C 39/02 Sądu Rejonowego w Sokółce, dokumentacja uzyskana z (...) Ośrodka (...) w S. oraz dane z pomiarów własnych umożliwiły biegłemu dokonanie ustaleń, w świetle których ustalił, że w obrębie ul. (...) istnieje położona sieć CO. W ocenie biegłego, urządzenie ulicy nastąpiło pomiędzy 1997r. a 2006r., zaś z załączonych dokumentów wynika, że prace urządzeniowe prowadzone były w 2002r. W dniu 28.05.2004r. istniał faktycznie i prawnie zagwarantowany dostęp do przedmiotowych nieruchomości od drogi publicznej (ul. (...)). Ustosunkowując się do zastrzeżeń strony powodowej, biegły wskazał, że jakkolwiek przedłożona do akt sprawy Decyzja Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego ze stycznia 2005r. nakazuje zaniechanie dalszych prac budowlanych na części działki nr (...) oraz na części działki nr (...), nie zmieniło to faktu prawnego dostępu do działek.

Uzupełniając, biegły podtrzymał dotychczas poczynione ustalenia. Podkreślił z całą stanowczością, że na dzień 28.05.2004r. istniał faktycznie i prawnie zagwarantowany dostęp nieruchomości do drogi publicznej – ul. (...). Od dnia 02.01.2004r. ulica (...) była przecięta, wyburzono zabudowania, co wynika z dokumentów. Bezpośrednio od tej ulicy są dostępy do działek. Końcowo wskazał, że aby zobrazować umiejscowienie krawężników oraz dziełek, przedłożył do akt dokumentację fotograficzną.

Sąd dopuścił ponadto dowód z opinii biegłego z zakresu rolnictwa na okoliczność ustalenia rozmiaru ewentualnej szkody poniesionej przez powoda w związku z brakiem dostępu do drogi publicznej nieruchomości gruntowej (...) położonej w S. za okres: od dnia 12.02.2004r. do dnia 28.05.2004r. oraz od dnia 12.02.2004r. do dnia 08.12.2004r., a także nieruchomości gruntowych (...) i (...) położonych w S. za okres: od dnia 02.01.2004r. do dnia 28.05.2004r. oraz od dnia 02.01.2004r. do dnia 08.12.2004r. z uwzględnieniem przeznaczenia działek pod uprawy warzywne.. W ocenie biegłego, przy uwzględnieniu braku dostępu do drogi publicznej działek do dnia 28.05.2004r. uniemożliwiał wykonanie prac uprawowych, wyrównanie powierzchni, nawożenie organiczne byłoby możliwe po tej dacie, ale pod uprawę warzyw w 2005r., gdyż na siew i sadzenie warzyw w 2004r. byłoby już zbyt późno. Ostateczny termin siewu warzyw to pierwsza dekada maja, a sadzenia druga dekada maja. Szkodę z tytułu niemożliwości uprawy warzyw biegły oszacował na kwotę 1.986,20 zł, w każdy z wymienionych okresów, dla wszystkich trzech działek.

Sąd wskazał, że stan faktyczny ustalił na podstawie dokumentów prywatnych przedstawionych przez strony procesu, których treść co do zasady nie była kwestionowana, zeznań powoda, dokumentów wymienionych w treści uzasadnienia, opinii biegłych oraz dołączonych akt sprawy I C 39/02 Sądu Rejonowego w Sokółce.

Oceniając tak ustalone okoliczności, Sąd przyjął, iż podstawą prawną roszczenia powoda w części dotyczącej zapłaty odszkodowania za uniemożliwienie mu korzystania z działek poprzez brak zagwarantowania dostępu do drogi publicznej stanowi art. 417 k.c. W świetle bowiem postanowień obowiązującej wówczas ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. 1985r., Nr 22, poz. 99 z późn. zm.), niezrealizowany obowiązek urządzenia planowanej drogi, umożliwiającej powodowi dostęp do jego nieruchomości spoczywał, na organach państwowych i to w rezultacie Skarb Państwa, na podstawie art. 417 k.c., obciążają finansowe konsekwencje zaistniałych zaniedbań, to jest powinność naprawienia szkody, jaką poniósł powód.

Dalej wywiódł Sąd, że zgodnie z treścią § 1 art. 417 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Artykuł ten stanowi realizację na płaszczyźnie ustawowej wyrażonej w art. 77 ust. 1 Konstytucji RP zasady odpowiedzialności państwa i jednostek samorządu terytorialnego za szkody wyrządzone niezgodnymi z prawem działaniami i zaniechaniami o charakterze władczym (w sferze imperium). Treść komentowanego przepisu opiera się na założeniu, że podmiot sprawujący władzę, a nie obywatel, powinien ponosić ekonomiczne konsekwencje niewłaściwego wykonania tej władzy. Przesłankami odpowiedzialności w świetle komentowanego przepisu są: 1) szkoda; 2) szkoda ta musi być wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej (w sferze

imperium); 3) istnienie normalnego, adekwatnego związku przyczynowego między działaniem lub zaniechaniem przy wykonywaniu władzy a powstaniem szkody (art. 361 k.c.).

Sąd przyjął, że już w 1987r. powód utracił dostęp do drogi publicznej i nie mógł rolniczo wykorzystywać swoich działek o nr (...) wskutek niemożności prowadzenia tam maszyn rolniczych.

Sąd uznał przy tym opinie obu biegłych za sporządzone w sposób prawidłowy i rzetelny, w pełni zasługujący na obdarzenie ich walorem wiarygodności. Tym samym, Sąd w całości podzielił stanowisko w nich wyrażone, co w świetle przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego doprowadziło do uwzględnienia powództwa, aczkolwiek wyłącznie w części.

Wskazał też Sąd, że w myśl art. 232 zd. 2 k.p.c. sąd może dopuścić dowód niewskazany przez strony, niezależnie od obowiązującej zasady kontradiktoryjności. Uprawnienie to przysługuje sądowi w sytuacjach szczególnych, gdy według jego (obiektywnej i weryfikowalnej w toku instancji) oceny zebrany w toku sprawy materiał dowodowy nie wystarcza do jej rozstrzygnięcia. Odnosząc to do realiów rozpoznawanej sprawy Sąd wskazał, iż dowód z opinii biegłego geodety dopuszczony i przeprowadzony z urzędu służył ustaleniu jakie zmiany w ewidencji gruntów nastąpiły w odniesieniu do działek oznaczonych pierwotnie numerami (...) i (...), jakie były ich podziały i połączenia. Pozwoliło to na uporządkowanie i zweryfikowanie danych wynikających z dokumentów składanych w toku postępowania.

Jednocześnie Sąd wskazał, że w odniesieniu do działki o nr (...) ustalił datę początkową dla obliczeń biegłego na dzień 12.02.2004r., tj. datę wydania orzeczenia Sądu Rejonowego w Sokółce w sprawie I C 39/02 i zasądzenia na rzecz powoda odszkodowania w odniesieniu do tej nieruchomości, ponieważ w odniesieniu do okresu wcześniejszego stosowna kwota została mu już przyznana, w odniesieniu natomiast do działek (...) – od dnia 02.01.2004r., tj. od daty, od której zasadnym jest obliczenie 10-letniego terminu przedawnienia roszczeń z art. 118 k.c., do dnia wniesienia pozwu w niniejszej sprawie (02.01.2014r.). W ocenie Sądu nie zasługiwały bowiem na uwzględnienie twierdzenia powoda, jakoby pozew nadał w polskiej placówce pocztowej w dniu 31.01.2013r. i przez niemalże rok nie udało się ustalić, jaki status miała korespondencja skierowana do Sądu, zwłaszcza że powód nie przedstawił na powyższe twierdzenia żadnych dowodów, jak chociażby pisma reklamacyjne. Ponadto, data stempla pocztowego na kopercie wskazuje, na to, że pismo zostało nadane w dniu 31.12.2013 r. Konkludując Sąd stwierdził, że podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia roszczenia za okres sprzed daty 02.01.2004r. w pełni zasługiwała na uwzględnienie.

Dalej Sąd wskazał, że wyłącznie w odniesieniu do działek oznaczonych numerami (...), stanowią własność powoda, badał zasadność i ewentualną wysokość odszkodowania za niemożliwość korzystania z nich w sposób zgodny z uprawnieniami właściciela.

Stwierdził, że decyzja Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego z dnia 20.01.2005r. obejmująca nakaz zaniechania dalszych robót budowlanych, na którą powołuje się powód, nie oznacza, iż automatycznie doszło do wyłączenia z użytkowania ulicy (...). Ze znajdujących się w aktach dokumentów, w szczególności kserokopii wniosku powoda o wszczęcie postępowania administracyjnego celem zapobieżenia samowoli budowlanej oraz zlecenia UM w S. kierowanego do (...) Sp. z o.o. w S. wynika, że już w dniach 23-24 października 2002r. miały rozpocząć się prace budowlane związane z wykonaniem ulicy (...).

Sąd uznał za nieuzasadnione zadanie zwrotu uiszczanego przez powoda podatku od nieruchomości. Wskazał, że uiszczając należność publicznoprawną powód realizował spoczywający na nim obowiązek podatkowy. Możliwość uczynienia zadość roszczeniu istniałaby wyłącznie w przypadku wystąpienia przesłanek z art. 410 § 2 k.c., tj. odpadnięcie podstawy prawnej tego świadczenia. W ocenie Sądu, na zaistnienie takiej okoliczności powód nie wskazywał.

W uzasadnieniu rozstrzygnięcia o odsetkach Sąd powołał się na art. 481 k.c., przyjmując jako początek ich biegu dzień, w którym pozwanym doręczono odpis pozwu, tj. 05 maja 2014r. W ocenie Sądu, dopiero wówczas było możliwe zapoznanie się z treścią roszczeń powoda i uczynienie im zadość.

Gdy idzie zaś o żądanie powoda o ustalenie po stronie pozwanych obowiązku corocznego dobrowolnego regulowania należności odszkodowawczych, samodzielnego przeliczania przez tych należności do czasu uregulowania przez pozwanych stanu prawnego spornych nieruchomości i zapewnienia dostępu do drogi publicznej oraz uznanie obowiązku zapłaty ustawowych odsetek za zwłokę w razie nieuiszczenia tychże należności we wskazanych terminach, Sąd wskazał, że zgodnie z art. 189 k.p.c. powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może być uwzględnione jedynie wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. Występującego z powództwem o udzielenie ochrony prawnej na podstawie art. 189 obciąża obowiązek wykazania obu przesłanek.

Sąd uznał, że powód nie wykazał ani interesu prawnego, ani nie udowodnił istnienia prawa, którego ustalenia żąda w niniejszym postępowaniu. Przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nie pozostawiło wątpliwości, iż pozwani zapewnili mu dostęp do drogi publicznej co najmniej od daty 08.12.2004r. Tym samym, w ocenie Sądu, nie ma podstaw do ustalenia na jego rzecz zapłaty za kolejne lata, w tym na przyszłość – do czasu uregulowania przez pozwanych stanu prawnego spornych nieruchomości, albowiem stanowiłoby to nieuprawnioną ingerencję w postępowania nieobjęte żądaniem pozwu, a jednocześnie wykraczające poza zakres roszczenia.

Na koniec odniósł się Sąd do żądania zasądzenia od pozwanych zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych w postaci: godności, prawa dostępu do drogi oraz zakazu dyskryminacji; żądania nakazania pozwanej Gminie S. zaniechania dalszego naruszania dóbr osobistych poprzez urządzenie na wywłaszczonych, dawnych działkach nr (...) drogi publicznej, zgodnie z zasadami jej urządzania (wykonanie wjazdów), oraz żądania odszkodowania w kwotach podanych w pkt 3 pozwu oraz odpowiednio w pkt 5 pozwu z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia się pozwanych o prawo własności części działki (...) w następstwie czynu zabronionego. Sąd stwierdził, że dostęp do drogi nie mieści się, w katalogu dóbr osobistych. Gdy idzie o inne wymienione przez powoda dobra osobiste, powód - w ocenie Sądu - nie wykazał ich naruszenia przez pozwanych.

Sąd wskazał też, że żądanie nakazania pozwanej Gminie S. zaniechania dalszego naruszania dóbr osobistych poprzez urządzenie na wywłaszczonych, dawnych działkach nr (...) drogi publicznej, zgodnie z zasadami jej urządzania (wykonanie wjazdów) z jednej strony nie mieści się w katalogu określonym treścią art. 23 k.c., z drugiej zaś nie zostało przeprowadzone postępowanie dowodowe w tym zakresie. Zaznaczył, że na podstawie art. 417 k.c. nie jest możliwe dochodzenie wykonania wjazdów na działki. Taką możliwość przewidują przepisy ustawy o gospodarce nieruchomościami. Zgodnie bowiem z art. 120 tej ustawy – jeśli zachodzi potrzeba zapobieżenia niebezpieczeństwu, wystąpieniu szkody lub niedogodnościom, jakie mogą powstać dla właścicieli albo użytkowników wieczystych nieruchomości sąsiednich wskutek wywłaszczenia lub innego niż dotychczas zagospodarowania wywłaszczonej nieruchomości, w decyzji o wywłaszczeniu ustanawia się niezbędne służebności oraz ustala obowiązek budowy i utrzymania odpowiednich urządzeń zapobiegających tym zdarzeniom lub okolicznościom. Obowiązek budowy i utrzymania urządzeń ciąży na występującym z wnioskiem o wywłaszczenie. Wzruszenie decyzji z dnia 29.10.1987r., NR (...)zawierającej projekt podziału gruntów otwiera powodowi możliwość ewentualnego rozważenia przez organ administracji dochodzenia w trybie art. 120 ustawy o gosp. nieruch. przebudowania chodnika w sposób umożliwiający wyjazd z działek powoda na ulicę. Przy czym, podkreślił Sąd, że podziela opinie biegłych sporządzonych na potrzeby niniejszej sprawy, w świetle których nie istnieją przeciwwskazania do poruszania się przez powoda ul. (...).

Okoliczności podnoszone przez powoda, a dotyczące bezpodstawnego wzbogacenia się pozwanych o prawo własności części działki (...) w następstwie czynu zabronionego egzekucji z nieruchomości bez komornika oraz całości tej działki w następstwie wyroku zapadłego w sprawie I C 26/12 Sądu Rejonowego w Sokółce pozostawały poza sferą rozważań Sądu, jako nieudowodnione. Dodatkowo, rozpoznawanie tak sformułowanego żądania prowadziłoby do kwestionowania orzeczeń zapadłych pomiędzy stronami w postępowaniu administracyjnym post, co bezsprzecznie wykracza poza zakres niniejszej sprawy.

O kosztach procesu orzekł Sąd w oparciu o art. 102 k.p.c., zgodnie z zasadą słuszności.

Powyższy wyrok apelacjami zaskarżyli powód i pozwany Skarb Państwa, reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej.

Powód w swej apelacji pogrupował zarzuty i sformułował związane z tymi zarzutami wnioski.

Po pierwsze, powód zarzucił nieważność postępowania, o jakiej mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c. Zarzucił, że wskutek naruszenia przez Sąd art. 318 § 1 k.p.c. i art. 49 k.p.c. był pozbawiony możliwości obrony swych praw od momentu dopuszczenia z urzędu dowodu z opinii biegłego z zakresu rolnictwa. W związku z tym zarzutem powód wnosił o zniesienie postępowania co najmniej od daty dopuszczenia dowodu z opinii biegłego z zakresu rolnictwa, uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanych kosztów procesu.

Po drugie, zarzucił naruszenie konstytucyjnego prawa do sądu – art. 45 ust. 1 Konstytucji przez nierozpoznanie roszczeń o odszkodowanie za bezumowne korzystanie z gruntu przez pozwaną Gminę S. i wydanie nieważnej decyzji wyłączeniowej oraz zadośćuczynienie za naruszenie dobra osobistego w postaci zdrowia psychicznego. W związku z tym zarzutem wnosił o nadanie wyrokowi statusu wyroku częściowego i na tej podstawie przekazanie sprawy do dalszego prowadzenia w pominiętym zakresie oraz zasądzenie od pozwanych kosztów procesu.

Po trzecie, powód zarzucił: naruszenie art. 165 § 2 k.p.c. przez uznanie za datę wniesienia pozwu daty wpływu sprawy do Sądu (2 stycznia 2014 roku), a nie daty nadania pozwu w placówce Poczty Polskiej (31 grudnia 2013 roku) – co skutkowało niezasadnym zastosowaniem art. 118 k.c. i uznaniem, że doszło do przedawnienia roszczeń z okresu sprzed dnia 2 stycznia 2004 roku; naruszenie art. 363 § 2 k.c. przez niewłaściwe jego zastosowanie przez, a to wskutek przyznania odszkodowania według cen z 2016 roku, a nie cen z 2004 roku (powiększonych o wskaźnik wzrostu płacy minimalnej lub co najmniej wskaźnik stopnia inflacji), gdy okoliczności sprawy, tj fakt, że ceny warzyw w 2016 roku były w większości niższe niż w 2004 roku, nakazywały przyznanie odszkodowania według cen na chwilę szkody, a nie na datę ustalenia odszkodowania. W oparciu o ten zarzut powód wnosił o zmianę pkt I wyroku przez przyznanie prawidłowo wyliczonego odszkodowania (jak w pozwie) także za 2003 rok (działki nr (...)) oraz zwiększenie przyznanego odszkodowania za 2004 rok do kwot wynikających z pozwu; wnosił też o zasądzenie kosztów postępowania.

Po czwarte, powód zarzucił:

- naruszenie art.415, 417, 417¹ § 2 i 445 §1 k.c. przez brak ich zastosowania do zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za czyny zabronione pozwanej Gminy S. takie jak: samowolne wybudowanie ulicy (...), niezgodne z prawem przebudowanie ulicy (...) (brak urządzenia wjazdów na nieruchomości powoda), nadużywanie prawa podmiotowego do dyskryminacji powoda, eksmisja powoda bez udziału Komornika oraz za wydanie decyzji wyłączeniowej niezgodnej z prawem;
- naruszenie art.23 k.c. przez błędną jego wykładnię, polegającą na braku uznania prawa dostępu do drogi publicznej - jako prawa do wolności zachowania, za dobro osobiste podlegające ochronie prawnej;
- obrazę art.233 §1 k.p.c. przez tendencyjną i jednostronną ocenę dowodów, przejawiająca się uznaniem wszystkich twierdzeń pozwanych za udowodnione, mimo iż nie przedstawili oni dowodów na ich poparcie, przy jednoczesnym odmówieniu wiarygodności dowodów przedłożonych przez powoda, bez dokonania ich wszechstronnej analizy, podczas gdy prawidłowa ocena dowodów prowadziła w szczególności do wniosków, że:
- przez skierowanie do W. B. (1) (ojca powoda) decyzji podziałowej z 29.10.1987r. Nr(...) nie doszło do pozbawienia powoda prawa własności nieruchomości wchodzących w skład wydzielonej ulicy (nazwanej później ulicą (...));
- ulica (...) nie jest przystosowana do ruchu pojazdów ciężkich, w tym ciągników rolniczych albowiem nie posiada wymaganych zasadami i normami prawa budowlanego zabezpieczeń kanału ciepłowniczego, a wszelkie temu przeciwnie twierdzenia biegłego geodety i Dyrektora MPEC (na które powołał się Sąd w uzasadnieniu wyroku)

nie mogły zostać uznane za wiarygodne, ponieważ osoby te nie posiadają specjalistycznej wiedzy z zakresu wznoszenia obiektów budowlanych - stąd wiążąca w tej materii była opinia Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w S., zawarta w uzasadnieniu przedłożonej decyzji;

- doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda (wskazanych w pismach rozszerzających pozew) co wynikało z nieocenionych przez Sąd dowodów;
- pozwani weszli z mocy wyroku Sądu Rejonowego w Sokółce w sprawie I C 26/12 w posiadanie całej działki (...) wpisanej w księdze wieczystej KW (...) na rzecz powoda
- obrażę art. 212 §1 k.p.c., art.216 k.p.c. i art.299 k.p.c. w ten sposób, że Sąd nie skorzystał z tych przepisów do dokładnego ustalenia faktów niezbędnych do wydania rozstrzygnięcia, a szczególnie:
- do kogo została skierowana decyzja podziałowa z 29.10.1987r; czy przebudowy ulicy (...) dokonano na podstawie decyzji administracyjnej i czy tym samym był sporządzany projekt budowlany przebudowy;
- dlaczego o eksmisję pozwana Gmina S. występowała tylko wobec niektórych osób odmawiających wydania nieruchomości na budowę ulicy (...)?;
- obrażę art.230 k.p.c. przez brak przyznania powodowi faktu eksmisji go bez udziału Komornika, mimo iż pozwani temu nie zaprzeczyli.

W oparciu o te zarzuty powód sformułował wniosek o uchylenie punktu drugiego wyroku i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania, przy jednoczesnym obciążeniu pozwanych kosztami postępowania odwoławczego. Jako ewentualne sformułował wnioski o zmianę pkt II wyroku przez zasądzenie od pozwanych solidarnie odszkodowania w kwocie 9950 złotych z należnymi odsetkami za każdy rok pozbawienia działek dostępu do drogi publicznej począwszy od 1 stycznia 2005 roku, lub zasądzenie tej kwoty za każdy rok bezumownego korzystania przez pozwanych ze wskazanych w pozwie działek począwszy od 1 stycznia 2005 roku, lub zasądzenie tej kwoty za każdy rok szkody z tytułu wydania nieważnej decyzji wyłączeniowej począwszy od 1 stycznia 2005 roku, lub przez zasądzenie tej kwoty tytułem zadośćuczynienia za każdy rok naruszenia dóbr osobistych powoda począwszy od 1 stycznia 2005 roku. Wnosił przy tym powód o obciążenie pozwanych kosztami procesu.

Po piąte, powód zarzucił naruszenie art. 410 § 2 k.c. przez błędną jego wykładnię i zastosowanie, ponieważ nakład w postaci podatku od nieruchomości rolnej jest nakładem wliczanym w koszty produkcji i tym samym podlega zwrotowi w ramach odszkodowania, a nie jako nienależne świadczenie, a ponadto grunty odłogowe nie podlegają obowiązkowi podatkowemu. W oparciu o ten zarzut wnosił o zmianę pkt I wyroku przez dodatkowe zasądzenie zwrotu nakładu w postaci uiszczanego podatku od nieruchomości zgodnie z wyliczeniem i zadaniem pozwu, przy jednoczesnym obciążeniu pozwanych kosztami procesu.

Po szóste, powód zarzucił naruszenia art. 189 k.p.c. przez błędne jego zastosowanie ponieważ „w tej sprawie nie chodziło o ustalenie prawa lecz ukształtowanie już istniejącego prawa pobierania pożytków z nieruchomości (art. 53 § 2 k.c. i art. 54 k.c.), określenie zasad uiszczania przez pozwanych należnej powodowi rekompensaty finansowej. W związku z tym zarzutem powód wnosił o zmianę pkt II wyroku przez uwzględnienie powództwa o ukształtowanie, zgodnie z żądaniem pozwu.

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej w wywiezionej przez siebie apelacji podniósł następujące zarzuty:

1) naruszenie przepisów postępowania tj. art. 233 § 1 kpc, polegające na:

a) sprzeczności dokonanych ustaleń faktycznych z treścią zgromadzonego materiału dowodowego na skutek przyjęcia, że do dnia 28 maja 2004r. należące do powoda działki nr (...) pozbawione były dostępu do drogi publicznej, pomimo że z opinii biegłego z zakresu geodezji A. D. wnioski ten nie wynika,

b) uznaniu za wiarygodną dla potrzeb rozstrzygnięcia w zakresie określenia wysokości poniesionej przez powoda szkody opinii biegłego z zakresu rolnictwa K. H., pomimo że ceny warzyw przyjęto na podstawie analizy notowań cen na giełdzie warzywniej w okresie sporządzania opinii, nie zaś w roku 2004, kiedy dochód miał zostać utracony,

2) naruszenie prawa materialnego tj.:

a) art. 417§ 1 kc przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że pozwany ponosi odpowiedzialność za niezrealizowany obowiązek urządzenia planowanej drogi umożliwiającej dostęp do nieruchomości powoda bez wskazania właściwego przepisu ustawy z dnia 29 kwietnia 1985r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, którego naruszenie prowadzi do powstania roszczenia odszkodowawczego,

b) art. 481 §1 kc, art. 455 kc i art. 363§2 kc przez ich niewłaściwe zastosowanie w następstwie przyznania odsetek ustawowych od stwierdzonego wyrokiem odszkodowania od dnia wcześniejszego od daty wyrokowania tj. 20 grudnia 2016r,

W oparciu o tak sformułowane zarzuty pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku w punktach I i III przez oddalenie powództwa w stosunku do Skarbu Państwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej (...) kosztów zastępstwa procesowego przed sądem pierwszej i drugiej instancji według norm przepisanych, lub uchylenie zaskarżonego wyroku w oznaczonej części i przekazanie sprawy Sadowi Okręgowemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sad Apelacyjny zważył, co następuje:

Przed odniesieniem się do zarzutów apelacji wskazać trzeba, że w zaskarżonym wyroku w sposób oczywiście nieprawidłowy została oznaczona jednostka organizacyjna Skarbu Państwa.

Zgodnie z art. 67 § 2 k.p.c. za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej. W zakresie określonym odrębną ustawą za Skarb Państwa czynności procesowe podejmuje Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej. O tym, organ jakiej państwowej jednostki organizacyjnej reprezentuje Skarb Państwa w konkretnym procesie decydują przepisy publicznoprawne. Dodać trzeba, że z mocy ustaw szczególnych wynika, że rolę *stationes fisci* mogą pełnić także organy niepaństwowych jednostek organizacyjnych, którym powierzono wykonywanie zadań z zakresu administracji rządowej. Jako przykład należy wymienić starostę powiatu lub prezydenta miasta na prawach powiatu, którzy na szczeblu powiatowym są w zasadzie organami reprezentującymi Skarb Państwa w sprawach gospodarowania nieruchomościami (art. 11 ust. 1 oraz art. 4 pkt 9b¹ u.g.n.).

Powiat (...) ma odrębną od Skarbu Państwa osobowość. Oczywistym jest zatem, że nie jest państwową jednostką organizacyjną, o której mowa w art. 67 § 2 k.p.c. Nie przyznają mu takiej roli także przepisy szczególne. Rolę taką - jak już powiedziano - przepisy ustawy o gospodarce nieruchomościami przyznają w sprawach gospodarowania nieruchomościami staroście.

Wobec tego, że na rozprawie apelacyjnej powód stanowczo stwierdził, że powództwo wytoczył przeciwko Skarbowi Państwa, a nie Powiatowi (...), koniecznym było sprostowanie w komparycji i sentencji zaskarżonego wyroku oznaczenia strony pozwanej przez wskazanie właściwego *statio fici* Skarbu Państwa (art. 350 § 3 k.p.c.).

Przechodząc do apelacji powoda, stwierdzić trzeba, że jest ona w całości niezasadna.

Chybiony jest przede wszystkim najdalej idący zarzut apelacji powoda, a mianowicie zarzut nieważności postępowania.

Źródła nieważności postępowania powód niesłusznie upatruje w dopuszczeniu z urzędu dowodu z opinii biegłego z zakresu rolnictwa.

W orzecznictwie przyjmuje się, że pozbawienie możliwości obrony swych praw przez stronę polega na tym, że strona na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych rozprawach przed wydaniem w danej instancji wyroku.

Zatem niezbędną przesłanką przyjęcia nieważności postępowania z przyczyny określonej w art. 379 pkt 5 k.p.c. jest stwierdzenie wadliwości czynności sądu. Oceniając zarzut powoda z tego punktu widzenia wskazać więc przede wszystkim trzeba, że z mocy art. 232 zd. drugie k.p.c. sąd jest uprawniony do przeprowadzenia dowodu niewskazanego przez strony, gdy według jego oceny zebrany w toku sprawy materiał dowodowy nie wystarcza do jej rozstrzygnięcia. I taka właśnie motywacja legła u podstaw inicjatywy dowodowej Sądu pierwszej instancji. Powód nie może też Sądowi czynić z tej przyczyny zarzutu, że naruszył zasadę równości stron, skoro dowód ten został przeprowadzony w jego interesie, tj. dla stwierdzenia okoliczności, które - zgodnie z rozkładem ciężaru dowodu wynikającym z art. 6 k.c. - on był obowiązany wykazać.

Dodać trzeba, że art. 318 § 1 k.p.c. nie obliguje sądu do wydania wyroku wstępnego, a zatem zarzut naruszenia tego przepisu jest chybiony. Nieuzasadniony jest także podniesiony w tym kontekście zarzut naruszenia art. 49 k.p.c., który reguluje wyłączenie sędziego z mocy orzeczenia sądu na wniosek strony lub na żądanie samego sędziego.

Oczywiście nieuzasadniony jest też zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Prawa do sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji nie można bowiem utożsamiać - a tak czyni to skarżący - z rozpoznaniem poddanych pod osąd roszczeń w sposób satysfakcjonujący powoda. Należy bowiem podkreślić, że Sąd rozpoznał zarówno roszczenie o odszkodowanie za bezumowne korzystanie z gruntu, jak i roszczenie o zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych. Roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej wydaniem nieważnej decyzji administracyjnej powód w rozpoznawanej sprawie nie dochodził.

Przechodząc do kolejnego zarzutu apelacji tj. zarzutu naruszenia art. 165 § 2 k.p.c., należy stwierdzić, że rację ma oczywiście powód, że stosownie do wymienionego przepisu oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe lub w placówce pocztowej operatora świadczącego pocztowe usługi powszechne w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu. Istotnie też z pisemnych motywów wyroku zdaje się wynikać, że Sąd pierwszej instancji niezgodnie z tą regulacją przyjął, że powód wniósł pozew w dniu 2 stycznia 2004 roku. To uchybienie Sądu jednakże pozostawało bez wpływu na kształt rozstrzygnięcia. Prawidłowe ustalenie daty wniesienia pozwu oznacza bowiem jedynie tyle, że przedawnieniu uległy roszczenia powoda za okres sprzed daty 31 grudnia 2003 roku, a nie - jak przyjął Sąd - sprzed daty 2 stycznia 2004 roku. Brak jest zaś podstaw do przyjęcia, że podlegająca naprawieniu szkoda powoda jest w związku z tym wyższa, skoro wyraża się ona w utracie dochodu ze zbiorów w 2004 roku

Nietrafny jest również zarzut naruszenia art. 363 § 2 k.c.

Odszkodowanie, które zostało zasądzone na rzecz powoda zostało przez Sąd ustalone według cen aktualnych na dzień ustalania odszkodowania, czyli zgodnie z ogólną regułą z art. 363 § 2 k.c. Przepis ten dopuszcza wprawdzie możliwość określenia wielkości odszkodowania według cen z innej chwili niż data ustalania odszkodowania, jeżeli wymagają tego szczególne okoliczności, ale w świetle zebranego w sprawie materiału takie szczególne okoliczności uzasadniające ustalenie odszkodowania według cen z 2004 roku - jak chce skarżący - nie zachodziły. Wbrew twierdzeniu skarżącego nie wynika z dowodów zebranych w sprawie, w szczególności z opinii biegłego aby ceny warzyw w 2004 roku były wyższe niż w roku 2016. Przeciwnie z opinii biegłego wynika, że rynek warzywny jest dość ustabilizowany i ceny te zasadniczo nie różnią się.

Niezasadny jest także zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

Odnosząc się do tego zarzutu przypomnieć trzeba, że przepis ten dotyczy oceny dowodów. Dla skuteczności zarzutu naruszenia wymienionego przepisu konieczne jest zatem wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. Skarżący powinien więc wykazać, że Sąd pierwszej instancji naruszył określone kryteria oceny przy ocenie konkretnych, przeprowadzonych w sprawie dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając.

Takiej argumentacji, która przekonałaby o wadliwej ocenie Sądu pod kątem wiarygodności i mocy dowodowej konkretnych przeprowadzonych w sprawie dowodów skarżący nie przedstawił. Argumenty przytoczone w uzasadnieniu apelacji raczej zmierzają do wykazania, że Sąd poczynił błędne ustalenia faktyczne. Ale i tak rozumiany zarzut jest chybiony. Sąd prawidłowo ustalił fakty dotyczące wywłaszczenia decyzją Naczelnika Miasta i Gminy w S. z dnia 7 lipca 1983 roku części nieruchomości oznaczonych w ewidencji gruntów jako działki nr (...), stanowiących ówczesznie własność ojca powoda W. B. (1), chronologię kolejnych podziałów wywłaszczonych nieruchomości tj. działek nr. (...) i nr (...), a następnie fakt stwierdzenia nieważności decyzji wywłaszczeniowej (decyzją Wojewody (...) z dnia 25 października 2007 roku) oraz treść wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 26 czerwca 2008 roku w sprawie sygn. II (...). Prawidłowo też Sąd określił skutki prawne zarówno gdy chodzi o decyzję wywłaszczeniową, jak i decyzję stwierdzającą jej nieważność.

Oczywistym jest zwłaszcza, że decyzją z dnia 29 października 1987 roku powód nie został pozbawiony własności nieruchomości wchodzących w skład wydzielonej ulicy, gdyż ówczesznie nie był jej właścicielem. Sąd pierwszej instancji nie poczynił odmiennych w tej kwestii ustaleń, a zatem zarzut wadliwości ustaleń w tym zakresie jest chybiony.

Nietrafny jest też zarzut, że błędnie Sąd ustali, że ulica (...) jest przystosowana do ruchu pojazdów ciężkich, w tym ciągników rolniczych. Na temat przystosowania ulicy (...) do ruchu pojazdów ciężkich Sąd w ogóle się nie wypowiadał. Ustalił jedynie w oparciu o opinię biegłego geodety, że w obrębie ulicy istnieje sieć CO oraz że na dzień 28 maja 2004 roku istniał faktycznie i prawnie zagwarantowany dostęp przedmiotowych działek do drogi publicznej - ul. (...). Ustalenia Sądu pierwszej instancji w tym zakresie nie pozostają – wbrew odmiennej opinii skarżącego w tym względzie - w sprzeczności z treścią decyzji Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w S. z dnia 20 stycznia 2005 roku. Uzasadnienie tej decyzji, wskazuje na to, że przyczyną jej wydania (nakazania zaniechania dalszych robót na części działki o nr geodezyjnym (...) oraz części działki o nr geodezyjnym (...) – ul. (...) w S.) było wykonanie na tej nieruchomości robot z naruszeniem prawa. Nie zmienia to jednakże faktu, że nieruchomości należące do powoda miały dostęp do drogi publicznej.

Sąd Pierwszej instancji wyciągnął też prawidłowy wniosek, stwierdzając, że zebrany w sprawie materiał dowody nie dał podstaw do ustalenia, że pozwani naruszyli dobra osobiste powoda.

Po pierwsze słuszne jest – wbrew opinii skarżącego – stanowisko Sądu pierwszej instancji, że dostęp nieruchomości do drogi publicznej nie może być oceniany w kategorii dóbr osobistego właściciela nieruchomości.

W kodeksie cywilnym brak jest definicji dóbr osobistych. Przeważającą w doktrynie i jednolicie przyjętą w orzecznictwie jest natomiast koncepcja obiektywna, według której dobra osobiste są „wartościami o charakterze niemajątkowym, wiążącymi się z osobowością człowieka, uznanymi powszechnie w społeczeństwie” (tak np. A. Szpunar, Ochrona dóbr osobistych, Warszawa 1979, s. 106; M. Pazdan (w:) Kodeks cywilny..., red. K. Pietrzykowski, t. 1, 2002, komentarz do art. 23;). Roszczenia właściciela nieruchomości związane z brakiem odpowiedniego dostępu do drogi publicznej mają zaś charakter majątkowy i niewątpliwie nie wiążą się z osobowością człowieka. Chybiony jest zatem zarzut naruszenia art. 23 k.c. przez błędną wykładnię tego przepisu.

Gdy chodzi zaś o naruszenia dobra osobistego powoda w postaci zdrowia oraz godności zgodzić się także należy z Sądem pierwszej instancji, że powód nie udowodnił, że pozwani swymi działaniami lub zaniechaniami doprowadzili do rozstroju zdrowia psychicznego powoda, naruszyli jego godność, czy też swym postępowaniem wobec powoda naruszyli zakaz dyskryminacji.

Naruszenia przez pozwanych dóbr osobistych powoda, w tym dobra osobistego w postaci zdrowia psychicznego, nie dowodzi – wbrew jego stanowisku – złożona do akt opinia sądowo psychiatryczna wydana w innej sprawie cywilnej toczącej się z udziałem powoda - sprawie Sądu Rejonowego w Sokółce I C 50/11. Opinia ta dowodzić może jedynie tego, że przyczyną rozstroju zdrowia psychicznego powoda jest konflikt związany z urządzeniem drogi, jak należy domyślać się ul. (...). Samodzielnie nie dowodzi natomiast faktów takich jak lekceważenie roszczeń powoda, bezzasadnych oskarżeń powoda, stawiania zbędnych barier administracyjnych przez organy pozwanej Gminy czy organy podmiotów reprezentujących Skarb Państwa. Są to ustalenia poczynione przez biegłego w oparciu o relację samego powoda. Nie da się zatem wykluczyć, że są to jedynie subiektywne odczucia powoda. Nie ulega zaś wątpliwości, że ciężar dowodu, że dobro osobiste zostało zagrożone lub naruszone, spoczywa na osobie poszukującej ochrony prawnej (art. 6 k.c.). Zatem to na powodzie spoczywał ciężar udowodnienia, a nie jedynie uprawdopodobnienia faktów i zdarzeń, z którymi wiązał roszczenie o zadośćuczynienie. Samo zatem ogólnikowe powołanie się na konflikt w sprawie drogi oraz swoje odczucia i ocenę działania pozwanej Gminy i podmiotu reprezentującego Skarb Państwa nie uzasadniało przyjęcia, że doszło do naruszenia dóbr osobistych..

Myli się także skarżący – zarzucając naruszenie art. 212 § 1 k.p.c., art. 216 k.p.c. i i art. 299 k.p.c. - że to Sąd z urzędu powinien poszukiwać faktów uzasadniających roszczenia powoda.

Przewidziane w art. 216 k.p.c. zarządzenie przez sąd osobistego stawienia się przez stronę na rozprawę, związane jest z koniecznością dokładniejszego wyjaśnienia stanu sprawy w drodze przeprowadzenia jej przesłuchania informacyjnego. Rozważenie istnienia takiej potrzeby pozostawione zostało uznaniu sądu. Wysłuchanie informacyjne, o którym mowa w art. 212 k.p.c. nie jest obligatoryjnym elementem rozprawy sądowej. Dodać trzeba, że według orzecznictwa wyjaśnienia informacyjne nie mają mocy dowodowej – nie podlegają wartościowaniu z punktu widzenia art. 233 § 1 k.p.c. (sąd nie może uznać spornych faktów za ustalone bez postępowania dowodowego). A zatem nie mogło ono w żadnym razie zastąpić dowodzenia przez powoda istotnych w sprawie faktów. Także dowód z przesłuchania stron przewidziany w art. 299 k.p.c. nie jest obligatoryjny. A skoro ustawodawca nie przewidział obowiązku sądu (a jedynie uprawnienie) dopuszczenia w określonych sytuacjach dowodu z przesłuchania stron, zależność między brakiem przeprowadzenia tego dowodu a ewentualną nieprawidłowością orzeczenia, nie występuje.

Podsumowując, Sąd Apelacyjny uznając za chybione podniesione w apelacji powoda zarzuty procesowe, podzielił i przyjął za własne poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne.

W ustalonym zaś stanie faktycznym nie było podstaw do zastosowania art. 445 § 1 k.c., art. 417¹ § 2 k.c., art. 410 § 2 k.c. i art. 189 k.p.c.

Niewykazanie przez powoda działań pozwanych godzących w zdrowie powoda nie pozwalało na zastosowanie art. 445 § 1 k.c., który stanowi podstawę prawną dla roszczenia o zadośćuczynienie w przypadku uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia.

Gdy chodzi zaś o zarzut naruszenia art. 417¹ § 2 k.c., przypomnieć trzeba, że artykuł ten stanowi podstawę prawną roszczenia o wynagrodzenie szkody wyrządzonej wydaniem niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego lub ostatecznej decyzji administracyjnej. Przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie tego przepisu jest stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia sądowego lub decyzji administracyjnej we właściwym postępowaniu oraz szkoda pozostająca w adekwatnym związku przyczynowym z wydaniem tej decyzji lub orzeczenia sądowego.

W aktach sprawy znajduje się decyzja Wojewody (...) z dnia 25 października 2007 roku stwierdzająca nieważność decyzji Naczelnika Miasta i Gminy S. z dnia 7 lipca 1983 roku o wywłaszczeniu nieruchomości położonych w S. przy ulicy (...) w części dotyczącej działek oznaczonych numerami geodezyjnymi (...), stanowiących wówczas własność W. B. (2) (ojca powoda). Roszczenia odszkodowawczego na podstawie art. 417¹ § 2 k.c., z powołaniem się na tę decyzję powód w rozpoznawanej sprawie jednak nie zgłosił. Nie sformułował takiego roszczenia ani w pozwie, ani rozszerzając powództwo w toku postępowania (k. 568). Wprawdzie powołuje taką podstawę prawną w piśmie procesowym z

dnia 16 grudnia 2016 roku, zatytułowanym jako „Mowa końcowa”, ale z treści tego pisma nie wynika aby powód dokonał zmiany powództwa polegającej na wystąpieniu obok dotychczasowych roszczeń z nowym roszczeniem o odszkodowanie na podstawie art. 417¹ § 2.. Powód nie sprecyzował tego roszczenia zgodnie z wymogami art. 187 k.p.c., który – stosownie do art. 193² § 2 k.p.c. – stosuje się odpowiednio do pism procesowych, w których dokonywana jest zmiana powództwa. Zdaniem zatem Sądu Apelacyjnego powód nie wystąpił skutecznie z nowym roszczeniem z art. 417¹ § 2 k.c. i takie roszczenie nie zostało przez Sąd pierwszej instancji rozpoznane.

Chybiony także okazał się zarzut naruszenia art. 410 § 2 k.c. Sąd pierwszej instancji słusznie wskazał, że żądanie powoda nie znajduje uzasadnienia w przepisach prawa, w tym również w art. 410 § 2 k.c. stanowiącego podstawę do żądania zwrotu świadczeń nienależnych - powód nie wykazał bowiem braku lub wadliwej podstawy świadczenia podatku.

Wreszcie bezpodstawny jest zarzut naruszenia art. 189 k.p.c.. W oparciu o tę podstawę prawną powód skonstruował roszczenie o zobowiązanie pozwanych do obliczania i regulowania do 15 stycznia każdego roku odszkodowania do czasu zapewnienia dostępu do drogi publicznej.

Tak sformułowane roszczenie nie znajduje uzasadnienia ani w przepisie 189 k.p.c., który stanowi podstawę do żądania ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, ani – jak sugeruje w apelacji powód – w przepisach art. 53 § 2 k.c. i 54 k.c., w których zawarta jest jedynie definicja pożytków cywilnych rzeczy (art. 53 § 2 k.c.) i pożytków prawa (art. 54 k.c.).

Podsumowując, Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uwzględnienia apelacji powoda. Dlatego oddalił ją na podstawie art. 385 k.p.c.

Uzasadniona natomiast w ocenie Sądu Apelacyjnego okazała się apelacja pozwanego Skarbu Państwa – Starosty (...), zastąpionego przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej.

Słusznie przede wszystkim skarżący podnosi, że wniosek Sądu pierwszej instancji, że należące do powoda działki oznaczone numerami (...), przed dniem 28 maja 2004 roku pozbawione były dostępu do drogi publicznej jest całkowicie dowolny, nie znajdujący oparcia ani w opinii biegłego z zakresu geodezji, ani w znajdujących się w aktach mapach. Z opinii biegłego wynika bowiem mianowicie, że w dniu 28 maja 2004 roku wszystkie wymienione działki miały „prawnie zagwarantowany dostęp” do drogi publicznej, co – biorąc pod uwagę całokształt ustalonych w sprawie okoliczności - prowadzi do wniosku przeciwnego niż wniosek Sądu. Istnienie zaś prawnie zagwarantowanego dostępu nieruchomości powoda do drogi publicznej w zestawieniu z faktem, że działka nr (...) (ul. (...)) w spornym okresie (od 27 sierpnia 2001 roku) stanowiła własność Gminy - zdaniem Sądu Apelacyjnego – nasuwa co najmniej wątpliwości co do odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wynikłą z braku dostępu do drogi publicznej. Zwrócić należy uwagę bowiem, że działka oznaczona numerem (...) przylega do ulicy (...), zaś działki oznaczone numerami (...) mają dostęp do ulicy (...) poprzez ulicę (...). Ewentualne utrudnienia w faktycznym korzystaniu w 2004 roku z ul (...) nie może obciążać Skarbu Państwa nie będącego właścicielem tej nieruchomości od 2001 roku. Znamiennym jest, że w 2004 roku, czyli okresie, za który zasądzono na rzecz powoda odszkodowanie, prace budowlane związane z urządzeniem drogi wykonywała Gmina S.. Powołany przez Sąd pierwszej instancji przepis art. 417 § 1 k.c. stanowi, że Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej. Przypisanie zatem odpowiedzialności Skarbowi Państwa za szkodę wynikającą z braku faktycznego dostępu do drogi publicznej byłoby uzasadnione gdyby taki obowiązek urządzenia drogi spoczywał na pozwanych. Sad poprzestał na stwierdzeniu, że obowiązek taki wynikał z przepisów ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, bez wskazania konkretnego przepisu będącego źródłem takiego obowiązku. Przepisem w świetle którego taki obowiązek można by rozważać był art. 54 ust.1, ale jeśli nawet skutki zaniechania w tym zakresie obciążały Skarb Państwa, to – zdaniem Sądu Apelacyjnego – tylko w okresie gdy Skarb Państwa był właścicielem tej wywłaszczonej nieruchomości.

Uznając zatem za trafny zarzut naruszenia art. 417 § 1 k.c., Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo w stosunku do Skarbu Państwa na podstawie art. 386 § 1 k.p.c, jednocześnie uznając za zbędną ocenę pozostałych zarzutów apelacji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd Apelacyjny miał przy tym na względzie szczególną sytuację osobistą powoda.

E. J. M. G. W.